

УДК 378.09

DOI https://doi.org/10.32689/maup.philol.2025.3.4

Алла БИЧОК

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій, Західноукраїнський національний університет, homatski@gmail.com

ORCID: 0009-0006-3334-8056

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРИНЦИПІВ НАВЧАННЯ ТА КОМПОНЕНТІВ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ З ЕЛЕМЕНТАМИ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА

Важливим чинником розвитку України, подоланням кризових явищ у фінансовому секторі є модернізація системи професійної освіти загалом до міжнародних стандартів. Інтеграція нашої держави в європейський освітній простір, а також її орієнтація на розвинуті країни світу зумовили появу нових вимог до підготовки студентів – майбутніх перекладачів до професійної діяльності. Важливим є те, що володіння іноземною мовою нині становить від 50 до 85 % фінансового успіху фахівця. Як відомо, майбутні перекладачі відчують труднощі у спілкуванні дуже часто вже під час проведення практик. Інколи вони не можуть чітко висловити свою думку та відстояти її, уникати конфліктних ситуацій, долати психологічні бар'єри міжособистісної взаємодії. Важливим є акцентування на «живому спілкуванні» з носіями німецької мови німецькомовних країн: Німеччини, Австрії, Швейцарії, Люксембургу та Ліхтенштейну.

Потрібно акцентувати увагу на принципах навчання (принцип єдності освітньої, розвивальної та виховної функцій навчання; принцип науковості змісту і методів навчання; принцип систематичності та послідовності; принцип міцності знань; принцип доступності; принцип свідомості й активності студентів; принцип наочності; принцип зв'язку навчання з практикою; принцип індивідуалізації), на змісті навчання на факультеті, який здійснюється у трьох напрямках: теоретичному, практичному, морально-психологічному. Варто звернути увагу в навчально-виховному процесі на забезпеченні взаємозв'язку міжпредметної координації всіх циклів профільних та гуманітарних навчальних дисциплін. Важливою проблемою сьогодення є проблема відсутності міжпредметної координації циклів навчальних дисциплін.

У результаті навчання студенти повинні: вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефхівцями державною та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації; ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати; знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови та літератури, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності; характеризувати діалектні та соціальні різновиди мови, що вивчається, описувати соціолінгвальну ситуацію; використовувати мову, що вивчається, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

Ключові слова: лінгвокраїнознавство, принцип, навчання, компонент, спілкування, зміст, підготовка, перекладач.

Alla Bychok. RELEVANCE OF TEACHING PRINCIPLES AND CONTENT COMPONENTS OF TRAINING FUTURE TRANSLATORS WITH ELEMENTS OF LANGUAGE STUDIES

An important factor in the development of Ukraine, overcoming crisis phenomena in the financial sector is the modernization of the professional education system in general to international standards. The integration of our country into the European educational space, as well as its orientation towards the developed countries of the world, led to the emergence of new requirements for the training of students – future translators for professional activities. It is important that mastering a foreign language now accounts for 50 to 85% of a specialist's financial success. As you know, future translators experience difficulties in communication very often already during practices. Sometimes they cannot clearly express their opinion and defend it, avoid conflict situations, overcome psychological barriers of interpersonal interaction. It is important to focus on «live communication» with German speakers in German-speaking countries: Germany, Austria, Switzerland, Luxembourg and Liechtenstein.

It is necessary to focus attention on the principles of education (the principle of the unity of educational, developmental and educational functions of education; the principle of scientific content and methods of education; the principle of systematicity and consistency; the principle of strength of knowledge; the principle of accessibility; the principle of consciousness and activity of students; the principle of visibility; the principle of communication of education with practice; the principle of individualization), on the content of studies at the faculty, which is carried out in three directions: theoretical, practical, moral and psychological. It is worth paying attention in the educational process to ensuring the interconnection of intersubject coordination of all cycles of specialized and humanitarian educational disciplines. An important problem today is the problem of lack of interdisciplinary coordination of cycles of educational disciplines.

As a result of training, students should: freely communicate on professional issues with specialists and non-specialists in national and foreign languages orally and in writing, use them to organize effective intercultural communication; work effectively with information: select the necessary information from various sources, in particular from professional literature and electronic databases, critically analyze and interpret it, arrange, classify and systematize it; to know and understand the language system, the general properties of literature as an art of words, the history of language and literature being studied, and to be able to apply this knowledge in professional activities; characterize the dialectal and social varieties of the language being studied, describe the sociolinguistic situation; to use the language being studied, in oral and written form, in different genre-stylistic varieties and registers of communication (official, unofficial, neutral), to solve communicative tasks in everyday, social, educational, professional, scientific spheres of life.

Key words: *linguistic and regional studies, principle, learning, component, communication, content, preparation, translator.*

Постановка проблеми. На теперішній час важливим чинником розвитку України та подолання кризових явищ є модернізація системи професійної освіти до міжнародних стандартів. Інтеграція нашої держави в європейський освітній простір та орієнтація на найрозвинутіші країни світу зумовили виникнення низки нових вимог щодо підготовки студентів – майбутніх перекладачів – до їхньої професійної діяльності. Але також варто зазначити, що шаблонне запозичення усіх європейських інновацій може спричинити ігнорування вітчизняного досвіду професійної освіти, в якому є також чимало позитивних моментів. Досконале володіння іноземною мовою нині становить від 50 до 85 % фінансового успіху фахівця. Як свідчать результати проведених нами опитувань, майбутні перекладачі дуже часто відчують труднощі у спілкуванні вже під час проведення практик. Це спричинено насамперед тим, що вони не завжди можуть чітко висловити свою думку та відстояти її, уникати конфліктних ситуацій, долати психологічні бар'єри міжособистісної взаємодії. Великою проблемою є брак «живого» спілкування з носіями німецької мови Німеччини, Австрії, Швейцарії, Люксембургу та Ліхтенштейну [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що надмірне використання під час занять комп'ютерів, супроводження модульно-рейтингової системи навчання тестовою формою контролю навчальних досягнень позбавляє студентів від живого спілкування.

Актуальність дослідження проблеми щодо принципів навчання та компонентів змісту підготовки майбутнього перекладача зумовлене низкою факторів: удосконалення лексичних та граматичних вмінь та навичок, компонентів змісту підготовки майбутнього перекладача при вивченні дисципліни «Лінгвокраїнознавство» (німецькою мовою). Теоретичні засади процесів формування культури спілкування та комунікативних умінь висвітлені у працях Н. Бабиць, В. Борщовець-

кої, Н. Бориско. Аспекти формування професійної етики студента – майбутнього перекладача – вивчали М. Вудвок, Д. Френсіс, Д. Карнегі, А. Піз та ін., професійне іншомовне спілкування – Н. Драб, І. Козубовська та ін.

Також варто зазначити, що ця дисципліна спрямована на вивчення мовних реалій з країнознавчою спрямованістю, історії країни, пам'яток культури, які збереглися на даній території [3]. Важливе значення мають реалії, пов'язані з історичними, культурно-історичними та соціальними асоціаціями.

Виходячи з вищесказаного, **метою нашого дослідження** є: дослідження принципів навчання та компонентів змісту підготовки майбутнього перекладача при вивченні дисципліни «Лінгвокраїнознавство» (німецькою мовою) спеціальності «Бізнес-комунікації та переклад».

Мета дослідження зумовила вирішення таких **завдань**:

1. Проаналізувати принципи навчання, які використовуються у навчальному процесі.
2. З'ясувати компоненти змісту підготовки майбутнього перекладача.
3. Удосконалити процедуру відбору лексичного матеріалу на заняттях з курсу «Лінгвокраїнознавство» (німецькою мовою).

Виклад повного матеріалу дослідження. Доцільно зауважити те, що в процесі навчання при підготовці майбутніх перекладачів «лежать» такі принципи а саме [4, с. 713-714]:

- принцип єдності освітньої, розвивальної та виховної функцій навчання;
- принцип науковості змісту і методів навчання;
- принцип систематичності та послідовності;
- принцип міцності знань;
- принцип доступності;
- принцип свідомості й активності студентів;
- принцип наочності;
- принцип зв'язку навчання з практикою;
- принцип індивідуалізації.

Розглянемо ці принципи навчання.

Принцип єдності освітньої, розвивальної та виховної функцій навчання передбачає всебічний розвиток особистості, в т. ч. не лише знання, вміння й навички, а й моральні якості майбутнього фахівця. Реалізація цього принципу здійснюється у ході навчально-виховного процесу вищого навчального закладу комплексно. На його основі буде формуватися світогляд студентів, їх інтелектуальність, а також визначається вибір важливих життєвих та професійних орієнтирів, професійна спрямованість.

Принцип науковості змісту та методів навчання вимагає від студентів не лише володіння на високому рівні теоретичними та практичними знаннями. Він допомагає встановити зв'язок з сучасними науковими знаннями, сприяють формуванню умінь аналізу, прогнозу та узагальнення, удосконалення навичок прийняття рішень та опрацювання наукової літератури. Зазначимо, що принцип реалізовується за допомогою використання у навчально-виховному процесі дослідницьких методів та методів проблемного навчання, а також виконання індивідуальних комплексних завдань та написання курсових робіт відповідного тематичного спрямування.

Принцип систематичності та послідовності керується насамперед системністю та логічною послідовністю у навчанні, таким чином забезпечуючи всю його поетапність, а також розвиток та вдосконалення особистісних якостей студента – майбутнього перекладача. Цей принцип реалізовується на практичних і семінарських заняттях [5].

Принцип міцності знань характеризує глибину знань, удосконалених умінь, відтворення навичок. Вельми важливе значення при цьому відіграє використання вивченого матеріалу на практиці. Його ефективність спостерігається при виконанні ситуативних і ділових ігор, виконанні творчих завдань, а також при написанні комплексних контрольних робіт, які обов'язково містять елементи креативності.

Варто зазначити, що принцип доступності вимагає від кваліфікованого викладача врахування не лише індивідуальних особливостей, а й реальних можливостей студентів при виборі оптимальних методів та засобів навчання з метою ефективного засвоєння навчального матеріалу [6]. Треба вказати й на те, що при цьому варто дотримуватися поетапного переходу від простого до складного.

Принцип свідомості й активності студентів полягає у спрямуванні майбутніх фахів-

ців до усвідомлених цілей навчання, умінні планувати та організовувати свою діяльність. Також невід'ємними складовими тут є розвиток пізнавальної діяльності, уміння самооцінки, самоаналізу та самоконтролю. Реалізація цього принципу передбачає розробку студентами бізнес-планів та бізнес-проектів, проведення презентацій, написання ділових листів тощо [1; 7].

Зазначимо, що принцип наочності ґрунтується на використанні різноманітних засобів у навчальному процесі. Викладач використовує на заняттях різноманітні наочні засоби, а саме: звукові, природні, графічні, образотворчі, експериментальні.

Принцип зв'язку навчання з практикою полягає у тому, що студенти вивчають не лише науково-теоретичні положення дисциплін, а й вміють використовувати їх на практиці, а саме: при створенні анотацій, тез, резюме, при веденні професійно спрямованого мовлення.

Варто вказати на те, що принцип індивідуалізації спрямований на розвиток та врахування індивідуальних особливостей кожного студента. Увага звертається насамперед на активність, пізнавальний інтерес, креативність, навички самостійної роботи. Цей принцип реалізовується у тренінгах, дослідницьких іграх, ігровому проектуванні, а також при написанні відгуків-рефератів [8; 9].

Таким чином, можна підсумувати, що вищеперераховані принципи взаємопов'язані між собою. Вони мають здатність взаємопроникати, взаємодоповнювати та взаємоконтролювати один одного.

Випускник вищого навчального закладу спеціальності «Бізнес-комунікації та переклад» має володіти особистісними якостями, обов'язково певним рівнем духовності та творчості. Тому ми розглядаємо зміст підготовки, який здійснюється у трьох напрямках: теоретичному, практичному та морально-психологічному.

Для кращої результативності навчання при проведенні занять треба забезпечити взаємозв'язок міжпредметної координації усіх циклів профільних та гуманітарних навчальних дисциплін.

Теоретичний компонент передбачає здобуття та формування необхідних теоретичних знань з гуманітарних, соціально-економічних, загальнопрофесійних й спеціальних дисциплін. Також потрібно зважати на професійну етику та риторику.

Практичний компонент передбачає формування й удосконалення необхідних про-

фесійних та комунікативних знань, умінь та навичок; вирішення складних проблемних завдань; проходження перше навчальної, а згодом виробничої практики; складання екзаменів.

Морально-психологічний компонент передбачає те, що студенти мають усвідомити необхідність досконалого володіння іноземними мовами, діловим етикетом, а також формування якостей особистості, які необхідні для професійної діяльності перекладача [10].

Важливою проблемою сьогодення при підготовці висококваліфікованих перекладачів є проблема відсутності міжпредметної координації циклів профільних та гуманітарних навчальних дисциплін. Варто підкреслити й те, що у вітчизняній педагогічній науці вона достатньо вивчена, проте не достатньо реалізовується на практиці.

Результатом теоретичного напрямку нашої роботи було формування необхідних теоретичних знань з циклу гуманітарних, загальнопрофесійних, а також спеціальних дисциплін, професійної етики та риторики. В основі морально-психологічного напрямку є усвідомлення значущості досконалого володіння іноземною мовою, професійним спілкуванням іноземною мовою, діловим етикетом, а також наявність сформованих навичок для здійснення професійно-мовленнєвої діяльності. Щодо практичного напрямку, то він полягає у формуванні необхідних комунікативних знань, умінь, навичок; вирішенні нагальних проблемних завдань.

Таким чином, нами було з'ясовано компоненти змісту підготовки майбутнього перекладача, а саме: теоретичний, практичний і морально-психологічний.

Невід'ємним завданням педагога-філолога є вдосконалення відбору лексичного матеріалу на заняттях з курсу «Лінгвокраїнознавство» (німецькою мовою) [11]. Потрібно акцентувати увагу, що в реаліях сучасного життя та при надзвичайно великому потоці інформації, сьогодення вима-

гає, щоб студенти володіли сформованими комунікативними вміннями та навичками. Адже перекладацька діяльність ґрунтується на спілкуванні, яке у даному випадку виступає як міжсуб'єктна взаємодія. Метою цієї взаємодії є досягнення успіху при виконанні поставлених завдань.

Таким чином, спілкування є видом комунікативної діяльності, що функціонує самостійно у період розвитку особистості студента – майбутнього перекладача.

Отже, кваліфікований перекладач повинен:

- вміти опрацювати інформацію та аналізувати її;
- проаналізувати та правильно обрати мовні засоби;
- вміти здійснювати аргументований виклад матеріалу лінгвокраїнознавчого спрямування;
- вміти дискутувати для отримання повної та достовірної інформації;
- вміти управляти своїм психічним та емоційним станом, а також контролювати власну поведінку під час комунікації;
- креативно вирішувати професійні проблеми під час комунікації.

Висновки. У нашій науковій роботі ми досліджували принципи навчання та компоненти змісту підготовки майбутнього перекладача при вивченні дисципліни «Лінгвокраїнознавство» (німецькою мовою) спеціальності «Бізнес-комунікації та переклад»

У науковій роботі було:

- проаналізовано принципи навчання, які використовуються у навчальному процесі;
- з'ясовано компоненти змісту підготовки майбутнього перекладача;
- удосконалено процедури відбору лексичного матеріалу на заняттях з курсу «Лінгвокраїнознавство» (німецькою мовою).

Потребують подальшого розвитку питання, пов'язані із засобами розвитку творчого потенціалу майбутнього перекладача та створення відповідних електронних навчальних посібників.

Література:

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення: навчальний посібник для ун-тів. Л.: Світ, 2015. 232 с.
2. Крайняк Л. К., Бичок А. В., Боднар О. Б. Лінгвокраїнознавство / Landeskunde (німецька мова): навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Тернопіль. ЗУНУ, 2022. 252 с.
3. Крайняк Л. К., Бичок А. В., Боднар О. Б., Авраменко Н. В. Завдання для виконання самостійної роботи з дисципліни «Лінгвокраїнознавство (німецька мова)». Тернопіль, ЗУНУ, 2022.
4. Корсакова О. К. Принципи навчання. Енциклопедія освіти. К.: Юрінком Інтер, 2018.
5. Крайняк Л. К., Бичок А. В., Боднар О. Б. Методичні вказівки для виконання самостійної роботи студентів з дисципліни «Лінгвокраїнознавство» (німецька мова). Тернопіль. ЗУНУ, 2023. 87 с.

6. Крайняк Л. К., Бичок А. В., Боднар О. Б. Методичні вказівки для виконання комплексного практичного індивідуального завдання з дисципліни «Лінгвокраїнознавство» (німецька мова). Тернопіль. ЗУНУ, 2023.
7. Кузів М. З., Паничок Т. Я., Шилінська І. Ф., Бичок А. В. Проектна робота на занятті з іноземної мови. *Вісник науки та освіти*. 2025. №. 1(32). С. 333–342.
8. Neuner G. Kulturkontraste im Unterricht. München: Indiciu, 2015. 280 s.
9. Niesyto Horst. Video-Culture. Video und interkulturelle Kommunikation. München: Kopaed, 2017. 376 s.
10. Stevick F. W. Humanizm in Language Teaching. Oxford and N. Y.: Oxford University Press, 2018. 162 p.
11. Wierlacher A. Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache. München: Indiciu-Verlag, 2014. Band 27. 648 s.

Дата надходження статті: 29.09.2025

Дата прийняття статті: 20.10.2025

Опубліковано: 04.12.2025